

A szociológiai kutatások hazai bázisa

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár szervezetét nehéz volna e rovat hasábjain teljes egészében bemutatni, sokoldalú tevékenységéről számot adni. Egyes részlegeiről már tájékoztattuk olvasóinkat. Most mint tudományos gyűjteményt, a szociológiai kutatás egyik hazai műhelyét szeretnénk bemutatni. Beszélgető-partnerünk Remete László főosztályvezető.

— Valóban tudományos műhelynek nevezhetjük központi könyvtárunkat, így emlegette már hatvan évvel ezelőtt a századelő nagy hazai szociológiai mozgalmanak vezéralakja, *Jászi Oszkár*, aki szerint a Fővárosi Könyvtárral legfeljebb a nála két évvel idősebb (1902-ben alapított, ma is fennálló) brüsszeli *Institut Solvay* veheti fel a versenyt az egyetemes szociológiai irodalom gazdagsága tekintetében. Sokan dolgoznak itt helyben ma is legismertebb hazai szociológusaink közül, igénybe veszik folyóiratainkat, kézikönyvtárunkat, helyben használható kéziratok információs eszközeinket. Más kérdés, hogy tudományosnak minősíthető-e a mi munkánk, azaz a könyvtárosoké. Ha elfogadjuk, hogy a dokumentálás tudományos tevékenység — bár ezt sokan vitatják —, akkor valóban beszélhetünk „tudományos műhely” szerepköréről. Mi nem sokat töprengünk azon, hogy tudomány-e munkánk vagy sem, hanem csináljuk. Bennünket kielégít, hogy tevékenységünk tudományos célt szolgál, kutatók, tudósok használják munkánk eredményét. A nálunk végzett könyvtárosi munkának persze előfeltétele bizonyos fokú szociológiai érdeklődés, tájékozottság, rendszeres szellemi erőfeszítés.

— *Ez a szociológiai dokumentációs tevékenység valamely osztály munkájához köthető?*

— „Hivatásszerűen” az 1973. július 1-én életre hívott szociológiai osztályunk végzi ezt a munkát. A kezdetben négy, jelenleg hat fős osztály időközben önálló főszo-

tályá nőtte ki magát. Ha úgy tetszik, ez is egyfajta elismerése munkánknek. Természetesen együttműködnek velünk más osztályok munkatársai is, elsősorban a központi könyvtár feldolgozó osztálya és az olvasószolgálat egyes munkatársai. Házon kívül szintén szerteágazók munkakapcsolataink, más tudományos intézetekkel is együttműködésre törekszünk.

— *Hogyan váltak a szociológiai dokumentáció gazdájává?*

— Ez a könyvtár gyakorlatilag már 75 éve gyűjtőhelye a régebbi, valamint a kurrens magyar és nemzetközi szociológiai irodalomnak. A gyűjtés mellett természetesen a feltáró munka is régen megindult. 1907-től Szabó Ervin és munkatársai egész sereg társadalomtudományi — szociológiai bibliográfiát publikáltak, közülük némelyik nemzetközi elismerést aratott. 1909-ben a Fővárosi Könyvtár megindította a hazai társadalomtudományi szakirodalom éves bibliográfiai sorozatát. Az első világháború, majd az ellenforradalom hatalomraj utasa egy emberöltőre visszavetette az effajta tevékenységet. A Horthy-rezsim alatt az akkori vezetőségnek formálisan meg kellett tagadnia a könyvtár szociológiai gyűjtőkörét. Új korszak kezdődött az 1960-as években, amikor a szociológia hazai története során először kapta meg a teljes állami-politikai támogatást, 1968-ban könyvtárunkat hivatalosan is „a szociológia országos szakkönyvtárává” nyilvánították. Dokumentációs tevékenységünkhöz szintén több külső ösztönzést kaptunk — így pl. a szakminisztériumtól, illetve a Könyvtártudományi és Módszertani Központtól —, s ezek a készletések találtak a belső hagyományokkal.

— *Számos kiadványuk igazolja munkájuk „kézzelfogható” eredményét: a Szociológiai Információ, a Tájékoztató a külföldi szociológiai folyóiratokról, a Szociológiai Bibliográfia kötetei — hogy*

csak néhányat, a legközismertebbeket említsem.

— Valóban, részint ezekben a kiadványokban testesül meg munkánk. Tájékoztató füzetek mind a hazai, mind a külföldi szociológiai szakirodalomról viszonylag friss információkat nyújtanak felhasználóinknak. Emellett szerkesztjük a Magyarországra beérkező külföldi szociológiai könyvek központi katalógusát is — amely ugyancsak folyamatos munka —, továbbá a hazai szociológiai kutatóhelyek és szociológusok, fontosabb külföldi szociológiai információs központok címtárát. Ezek nem látványos, de nélkülözhetetlen eszközeink.

— Örömmel látom, hogy újra folytatják a *Tematikus szociológiai kisbibliográfiák* füzetek kiadását.

— Négy évig szüneteltettük ezt a sorozatot, mert úgy éreztük, nem becsüljük meg eléggé füzeteit, noha a szakterület legnevesebb kutatóival lektoráltatjuk őket. Most mégis folytatjuk, mert tapasztaljuk, hogy a szakemberek várják, sürgetik ezeket a kiadványokat. Legújabb válogatásunkat a korábbi fáluszociológiai válogatáshoz hasonló témakörből, az aprófalvak és tanya problémáival foglalkozó irodalomból készítettük. Ilyen kisröpbibliográfiák a legkülönbözőbb témakörökből készültek már: a lakáskérdés, a nők helyzete, az urbanizáció, az alkoholizmus, a cigányság helyzete, a szociológia története stb. szerepelt közöttük, hogy csak néhányat említsek. Mintegy 40-50 folyóirat és évkönyv felhasználásával készülnek ezek a füzetek, s az ország legtávolabbi pontjain is segítséget nyújtanak a kutatóknak, illetve az érdeklődőknek.

— Az osztály munkatársai egyénileg is törekednek-e a tudományos munkára, a publikálásra?

— Mondhatom, hogy igen. Hivatalos feladatainkon felül is szívesen foglalkozunk tanulmányok, cikkek, könyvek írásával, szerkesztésével. Vágh Mária például a *Szociológia* 1976/2. számában mutatta be a cseh elméleti szociológiai folyóiratot, a *Sociologicky Casopis*-t, de jelent meg publikációja e bemutatott cseh és a szlovák testvérplapban is.

— Ön több színvonalas kötet szerzőjének mondhatja magát.

— Ezek elsősorban történeti, munkásmozgalm- és irodalomtörténeti munkák, melyek nagyrészt a Kossuth Kiadónál jelentek meg. Legjobban a Szabó Ervin szellemi örökségével kapcsolatos problémák foglalkoztatnak. Az ő szerepe és jelentősége az egyetemes társadalomtudományi dokumentáció fejlesztésében, szociológiai és könyvtartudományi cikkeinek elemzése — ezek a legkedvesebb témáim. A hazai közléseken kívül az NDK-ban és Olaszországban is jelentek meg e té-

makörből cikkeim. 1977-ben pedig a Párttörténeti Intézet tudományos emlékülésén tartottam előadást Szabó Ervin bibliológusi és könyvtárszervezői tevékenységéről.

— *Élég sok szó esik beszélgetésünkben a különféle nemzetközi elismerésekről. Vajon arányos ezzel a hazai fogadtatás?*

— Munkánk egyik fontos nemzetközi elismerését még nem is említettem, azt tudniillik, hogy a jövő évtől mi is szereplünk az UNESCO szociológiai világbibliográfiájának adatközlői között. Természetes, hogy ösztönzően hatnak ránk az élvonalbeli magyar szakemberek elismerései is. Idézhetek egy részletet Szálai Sándor akadémikusnak, a Magyar Szociológiai Társaság elnökének egyik leveléből, amelyben a magyar szociológiai irodalom régebbi anyagát feltáró sorozatunk egyik kötetét értékelte: „Tényleg csak Szabó Ervinéhez hasonlítható az az odaadás, az a lelkes, mindenre kiterjedő figyelmű, nagy szakértelmű dokumentációs és bibliográfiai tevékenység, amivel a magyar szociológia egész múltját feltárják és hozzáférhetővé teszik, s ezzel egyszerre hozzájárultok a hazai szociológiai kutatás előbbreviteléhez és népszerűsítéséhez. Az én szememben a Tíetek a legkiemelkedőbb — minden nemzetközi versenyen is kiálló — teljesítmény a hazai tudományos szakbibliográfia területén az utolsó tíz év folyamán” — írta többek között abban a gratuláló levelében, amelyet a Szociológiai Bibliográfia 5. kötetének megjelenése alkalmából küldött nekem és Bóna Márta társszerkesztőnek.

— *Es a legszorosabban vett „házuk tája”, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár részéről is megfelelő elismerést kap munkájuk?*

— Könyvtárunk, hogy úgy mondjam, kettős szorításban él. Magasszintű közművelődési tevékenységet és ugyanilyen magas szintű szaktevékenységet várnak tőle. Hogy azonban mennyire fontosnak tartják a mi munkánkat, dokumentációs tevékenységünket, annak igazolására hadd említsem meg, hogy éppen a közelmúltban szabadítottak fel számunkra egy második helyiséget, ami — ismerve a központ elképesztő helyiséghiányát — igen nagy eredménynek számít. Ha panaszkodni is szabad egy kicsit, akkor szóvá tenném gépesítettségünk szerény fokát. Például még saját másológépünk sincs, s ez nagyban lassítja munkánkat.

— *Hallhatnánk néhány szót a jövő terveiről is?*

— Semmi különösöt nem mondhatok. Ugyanezt a tevékenységet még magasabb színvonalon, még nagyobb „közmegeledésre” szeretnénk végezni.